Eiropas Parlaments
2019-2024

Juridiskā komiteja

2023/2113(INI)

13.10.2023

ATZINUMA PROJEKTS

Sniegusi Juridiskā komiteja

Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu komitejai

par Komisijas 2023. gada ziņojumu par tiesiskumu
(2023/2113(INI))

Atzinuma sagatavotājs (*): *Adrián Vázquez Lázara*

(*) Iesaistītā komiteja — Reglamenta 57. pants

PA_NonLeg

IEROSINĀJUMI

Juridiskā komiteja aicina par jautājumu atbildīgo Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu komiteju rezolūcijas priekšlikumā, ko tā pieņems, iekļaut šādus ierosinājumus:

Vispārīgi noteikumi

1. atgādina, ka Savienības juridiskā struktūra balstās uz pamatnosacījumu, ka katrai dalībvalstij ar visām pārējām dalībvalstīm ir kopīgu vērtību kopums, uz kuru pamata ir dibināta ES, kā noteikts Līguma par Eiropas Savienību 2. pantā[1]; papildus tam atgādina, ka tiesiskums, kas ir noteikts ES primārajos tiesību aktos un sīkāk definēts Eiropas Savienības Tiesas (EST) judikatūrā, ir demokrātijas un pamattiesību mēroga jautājums; uzsver, ka jebkāds regress tiesiskuma jomā jebkurā konkrētā dalībvalstī būtiski ietekmē kopējo brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, kā arī savstarpēju uzticēšanos un savstarpēju atzīšanu, kas ir ES tiesību aktu vadošie principi šajā jomā[2];

2. atzinīgi vērtē Komisijas ceturto ziņojumu par tiesiskumu („ziņojums”) un uzskata, ka tiesiskuma periodiska pārskatīšana ir būtisks uzraudzības instruments; šajā sakarībā uzsver, ka ir svarīgi, lai Komisija, sniedzot novērtējumu, izmantotu skaidrus un objektīvus kritērijus, tādējādi izvairoties no sūdzībām par nevienlīdzīgu attieksmi pret dalībvalstīm vai tikai selektīvu datu izmantošanu; šajā sakarībā atzinīgi vērtē Komisijas pieeju saņemt dalībvalstu ieguldījumu, tādējādi veicinot kopīgu dialogu; atzinīgi vērtē jauno klasifikāciju, ko Komisija ir pieņēmusi attiecībā uz iepriekšējo ieteikumu īstenošanas progresa novērtēšanu četrās kategorijās: a) nav progresa, b) neliels progress, c) ievērojams progress un d) pilnīga īstenošana; ņemot vērā problēmas, kas saistītas ar dalībvalstu statistikas datu vākšanu, norāda uz Eiropas Padomes instrumentu, piemēram, Eiropas Padomes Eiropas Komisijas tiesiskuma efektivitātes jautājumos (*CEPEJ*) ziņojumu[3] lietderību, tādējādi, cik vien iespējams, radot konverģenci starp dažādiem ievadītajiem datiem;

Tieslietas

3. atzīst nozīmi, ko tiesu sistēmām piešķir ziņojumi par tiesiskumu, jo īpaši attiecībā uz tiesnešu likumību, neatkarību un objektivitāti un tiesnešu iecelšanu amatā, paaugstināšanu amatā, atlaišanu un lēmumiem; atzīst, ka nav kopējas ES tiesnešu iecelšanas sistēmas; tomēr atgādina, ka visām dalībvalstīm ir jāievēro Eiropas Padomes[4] un EST[5] minimālie standarti; šajā sakarībā uzsver, cik svarīgas ir neatkarīgas tiesu iestāžu padomes, kuru sastāvā jābūt ievērojamam to tiesnešu vairākumam, kurus

---

[1] Sk. Eiropas Savienības Tiesas (Tiesas plēnuma) 2014. gada 18. decembra atzinumu Nr. 2/2013, ECLI:EU:C:2014:2454, 168. punkts.
[2] Turpat, 191. punkts.
[3] *CEPEJ* novērtēšanas cikli.
[4] Informatīvs paziņojums – Eiropas Padomes standarti tiesu iestāžu neatkarībai, Eiropas Parlaments, Parlamentārās izpētes pakalpojumu ģenerāldirektorāts, 2021. gada 25. maijs.
[5] Piemēram, Tiesas (Virspalāta) 2018. gada 27. februāra spriedums lietā C-64/16 *Associação Sindical dos Juízes Portugueses*/*Tribunal de Contas*, ECLI:EU:C:2018:117, vai Tiesas (Virspalāta) 2019. gada 19. novembra spriedums A.K./*Krajowa Rada Sądownictwa*, apvienotās lietas C-585/18, C-624/18 un C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982. Sk. arī informatīvo paziņojumu „Eiropas Savienības Tiesas judikatūra par tiesu neatkarību”, Eiropas Parlaments. Parlamentārās izpētes pakalpojumu ģenerāldirektorāts, 2021. gada 19. jūlijs.

ievēlējuši viņu kolēģi un kam ir piešķirtas būtiskas pilnvaras tiesnešu atlases, virzības un disciplināro procedūru jomā; pauž dziļu nožēlu par to, ka ne visas dalībvalstis ir pilnībā izpildījušas savus pienākumus šajā jomā;

4. mudina Komisiju turpināt rūpīgi uzraudzīt dalībvalstu tiesisko regulējumu, lai novērtētu to atbilstību iepriekš minētajiem ieteikumiem, un turklāt aicina Komisiju rīkoties stingrāk attiecībā uz šo kritiski svarīgo reformu īstenošanu gadījumos, kad dalībvalstu sistēmas neatbilst noteiktajiem standartiem;

5. atzīst, ka iepriekšējā ziņojumā norādīts uz to, ka vairākās dažādās dalībvalstīs ir vērojams zināms progress attiecībā uz tiesu iestāžu neatkarību; šajā sakarībā atzinīgi vērtē ES līdzekļu aizturēšanu, ja nepieciešams, saskaņā ar nosacījumu mehānismu[6], ko apstiprinājusi Tiesa[7], vai saskaņā ar Atveseļošanas un noturības mehānismu[8]; tomēr norāda, ka dažās dalībvalstīs tiesu neatkarības pārkāpumi joprojām rada bažas, piemēram, notiekošās disciplinārlietas pret tiesnešiem par viņu lēmumu saturu, problēmas ar tiesu iestāžu padomju sastāvu un augstāko valsts tiesu sastāvu, ņemot vērā ar likumu noteiktas tiesas principu utt.;

6. atgādina, ka efektīvai un taisnīgai tiesu sistēmai, kas nodrošina tiesu iestāžu pieejamību visiem, ir vajadzīgs atbilstošs budžets un tiesu iestāžu finansējums; pauž nožēlu par to, ka ziņojumā joprojām ir atklāti nopietni trūkumi šajā jomā, kas jo īpaši kavē augsta līmeņa korupcijas lietu iztiesāšanu; tomēr uzsver, ka arī iedzīvotājiem ir jābūt pieejamai pietiekamai juridiskajai palīdzībai un tiesiskās aizsardzības līdzekļiem; šajā sakarībā aicina Komisiju nākamajā ziņojumā par tiesiskumu iekļaut novērtējumus par to, kā tiek piemērots ES tiesību aktu kopums par juridisko palīdzību civillietās un krimināllietās, piemēram, Padomes 2023. gada 27. janvāra Direktīva 2003/8/EK par to, kā uzlabot tiesu pieejamību pārrobežu strīdos, nosakot kopīgus obligātus noteikumus attiecībā uz juridisko palīdzību šādos strīdos[9], jo EST judikatūra liecina, ka joprojām pastāv jautājumi par šīs direktīvas interpretāciju;

7. atgādina, ka arī prokuratūrām neatkarīgi no to vietas valsts sistēmā, kurā ir pilnvaru sadalījums starp trim valdības atzariem, ir jābūt neatkarīgām no nepamatota politiskā spiediena; norāda, ka dažās dalībvalstīs ir panākts zināms progress; tomēr pauž nožēlu par to, ka joprojām pastāv sistēmas, kurās valdība var pieņemt saistošus lēmumus prokuroriem konkrētās lietās, kad pilnvaru termiņš ir saistīts ar politisku procesu vai kad ir apvienotas ministra un ģenerālprokurora funkcijas, tādējādi pieļaujot nepamatotu politisku ietekmi un radot problēmas savstarpējai atzīšanai[10];

8. jo īpaši uzsver, ka „virpuļdurvju efekta” jautājums neaprobežojas tikai ar bažām par bijušo ministru pāreju uz privāto sektoru pēc amata pilnvaru termiņa beigām, bet

---

[6] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, *Euratom*) 2020/2092 (2020. gada 16. decembris) par vispārēju nosacītības režīmu Savienības budžeta aizsardzībai (OV L 433 I, 22.12.2020., 1. lpp.).
[7] Sk. Tiesas (Plēnums) 2022. gada 16. februāra spriedumu Ungārija/Eiropas Parlaments un Eiropas Savienības Padome, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97, un Tiesas (Plēnums) 2022. gada 16. februāra spriedumu Polija/Eiropas Parlaments un Eiropas Savienības Padome, C-157/21, ECLI:EU:C:2022:98.
[8] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris), ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu (OV L 57, 18.2.2021., 17. lpp.).
[9] OV L 26, 31.1.2003., 41. lpp. un tā grozījumi (OV L 32, 7.2.2003., 15. lpp.).
[10] Piemēram, Eiropas Prokuroru konsultatīvās padomes 2014. gada 17. decembra atzinums Nr. 9 par Eiropas normām un principiem attiecībā uz prokuroriem.

attiecas arī uz situācijām, kad indivīdi var uzņemties kritiskas funkcijas tiesu iestādēs vai prokuratūrā tūlīt pēc ministra amata vai amata darbības kādā politiskajā partijā;

9. aicina Komisiju turpmākajos ziņojumos par tiesiskumu Eiropas Savienībā pienācīgi ņemt vērā šādus piemērus; mudina Komisiju stingri aicināt dalībvalstis atturēties no šādas prakses, jo īpaši īstenojot tiesību normas, kas aktīvi liedz bijušajiem ministriem un augsta ranga politiķiem ieņemt vadošus amatus augstāku instanču tiesās vai prokuratūrā, lai tādējādi aizsargātu šo vitāli svarīgo iestāžu neatkarību un integritāti;

Cīņa pret korupciju

10. norāda, ka korupcija ir apdraudējums, kas var iznīcināt demokrātijas un ir jāapkaro visās tās izpausmēs; pauž bažas par to, ka aktuālākais ziņojums liecina, ka vairākās dalībvalstīs korupcijas novēršanas pasākumu jomā progress nav panākts vai ir ļoti lēns; pauž nopietnas bažas par nevēlēšanos izveidot lobistu reģistrus, pārredzamības reģistrus un pienācīgas sistēmas valsts amatpersonu un augstāko amatpersonu aktīvu deklarēšanai, kā arī par politiskās gribas trūkumu ieviest stingrus noteikumus virpuļdurvju efekta politikā; šajā sakarībā uzsver, cik svarīga ir pārredzama likumdošanas procedūra ar tālejošu piekļuvi dokumentiem un noteikumi, lai nodrošinātu visaugstāko pārredzamības un pārskatatbildības līmeni valsts pārvaldē un publisko lēmumu pieņemšanā nolūkā novērst korupciju[11];

11. šajā sakarībā aicina arī visas ES iestādes ievērot augstākos iespējamos standartus, lai novērstu korupciju, piemēram, izveidot efektīvu ES ētikas struktūru, pilnībā piemērot Regulu (EK) Nr. 1049/2001[12] par piekļuvi dokumentiem un pilnībā piemērot nosacītības principu attiecībā uz ES Pārredzamības reģistru; aicina dalībvalstis pēc iespējas drīz censties panākt vienošanos par ierosināto direktīvu par korupcijas apkarošanu;

12. atzīst, ka iepriekšējos gados ir ievērojami palielinājusies Eiropas Savienības piešķirto līdzekļu, tostarp *NextGenerationEU* (atveseļošanas instrumenta) līdzekļu, kvantitatīvā nozīme; atzīst, ka līdz ar to ārkārtīgi svarīgi ir tas, ka dalībvalstu tiesību aktos ir iekļautas tiesību normas, kuru mērķis ir novērst šo līdzekļu ļaunprātīgu izmantošanu;

13. aicina Komisiju turpmākajos ziņojumos par tiesiskumu iekļaut novērtējumu par dalībvalstu tiesību aktu attīstību iepriekšējos gados attiecībā uz publisko līdzekļu pienācīgas izmantošanas uzraudzību, kā arī ieviestos juridiskos mehānismus, lai novērstu publisko līdzekļu nepareizu izmantošanu;

14. turklāt mudina Komisiju gadījumos, kad ir konstatēts, ka publisko līdzekļu aizsardzības pasākumu līmenis ir pazeminājies, nekavējoties sadarboties ar attiecīgo dalībvalsti vai dalībvalstīm, pieprasot nekavējoties īstenot pasākumus, kas vajadzīgi, lai labotu šo situāciju.

---

[11] Šajā sakarībā sk. 2023. gada 3. maijā iesniegto priekšlikuma Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par korupcijas apkarošanu, ar ko aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2003/568/TI un Konvenciju par Eiropas Kopienu ierēdņu vai Eiropas Savienības dalībvalstu ierēdņu korumpētības apkarošanu un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2017/1371 3. pantu (COM(2023)0234).

[12] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1049/2001 (2001. gada 30. maijs) par publisku piekļuvi Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas dokumentiem (OV L 145, 31.5.2001., 43. lpp.).